

เพิ่มความโปร่งใส
สร้างความมั่นใจ
ราชการไทยพร้อมให้ข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๒ ๒๒๘๓ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๘๕๔๓

www.oic.go.th E-mail : infothai@oic.go.th

เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ

“๑ ทศวรรษ : พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร ฯ กับการสร้างความโปร่งใสในสังคมไทย”

วันจันทร์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๑
ณ ดิกลันตีไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เอกสารประกอบ
การสัมมนาทางวิชาการ

“๑ ทศวรรษ : พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร
กับการสร้างความโปร่งใสในสังคมไทย”

วันจันทร์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๑
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

คำนำ

๑ ทศวรรษ ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ผ่านไปแล้วคงเป็นที่ตระหนักของคนจำนวนไม่น้อยว่ากฎหมายฉบับนี้ได้มีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญจากหลักประกันในสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในครอบครองของภาคราชการ ด้วยหลักการสำคัญคือ เอกสารของราชการนั้นต้อง “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ทั้งยังมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาคราชการด้วยตนเองด้วย ดังนั้น กฎหมายข้อมูลข่าวสารจึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งกลไกหนึ่งในการที่จะทำให้เกิดความโปร่งใสในระบบราชการทั้งระบบ และกลไกนี้ก็จะทวีความสำคัญมากขึ้นต่อไปในอนาคตหากประชาชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับมอบหมายเพิ่มเติม จาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์) เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการติดตามประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐ การดำเนินการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันกระบวนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงถือเป็นการกิจเร่งด่วนที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

หนังสือ “๑ ทศวรรษ : พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ กับการสร้างความโปร่งใสในสังคมไทย” ที่จัดทำขึ้นนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะรายงานผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา และใช้เป็นเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “๑ ทศวรรษ : พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ กับการสร้างความโปร่งใสในสังคมไทย” ที่จัดขึ้นในวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๑ ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ องค์กรทางสังคม และเอกชนทั่วไป ซึ่งจะเป็นการเน้นย้ำถึงนโยบายทิศทางการพัฒนาของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการระดมความคิดจากผู้เข้าร่วมสัมมนาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการทำงานภายใต้กฎหมายข้อมูลข่าวสารให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ธันวาคม ๒๕๕๐

	หน้า
บทนำ	๔
เจตนารมณ์ของกฎหมาย	๕
วิสัยทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ	๕
การดำเนินการของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในทศวรรษแรก	๖
ปัญหาอุปสรรคตลอดระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา	๙
ก้าวต่อไปของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ	๑๑
ภาคผนวก	๒๑

บทนำ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๐ นั้นได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในหลายด้าน เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิในทางการเมืองได้อย่างถูกต้องตรงความเป็นจริง ตลอดจนใช้ในการต่อสู้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนจากการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรมของหน่วยงานรัฐ โดยให้อำนาจในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ เพื่อตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ ดังนั้นการทำงานตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมาของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเผยแพร่สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและใช้สิทธิตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ มีภารกิจสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายแนวทางปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร และการจัดระบบ “ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ” ขณะที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีภารกิจในการ “พิจารณาวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามคำอุทธรณ์ของประชาชน” และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ มีหน้าที่ปฏิบัติงาน “เกี่ยวกับงานวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และให้คำปรึกษาแก่เอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ” ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และประชาชนได้รับการตอบสนองต่อสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในภาครัฐมากที่สุด ดังนั้น ก้าวต่อไปของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และการพัฒนาองค์กรภาครัฐให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในฐานะที่กฎหมายนี้เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการเมืองและการพัฒนาธรรมรัฐแห่งชาติ

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ มีเป้าหมายในการที่จะผลักดันให้กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่สามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐมากขึ้น ให้สมกับที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการติดตามประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐ เพื่อให้ราชการไทยใสสะอาดและตอบสนองต่อสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้อย่างแท้จริง

๑ กศวรรษของการประกาศใช้

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีเจตนารมณ์สูงสุดที่ต้องการให้เกิดความโปร่งใสในระบบราชการ เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญในการให้ประชาชนมีโอกาสในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐอย่างกว้างขวาง เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้ โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนและส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหลักการของกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) เป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่ดูแล แนะนำแนวทางปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ มีคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (กวน.) ทำหน้าที่เฝ้าระวังรักษาสีธรรมให้แก่ประชาชนเมื่อประชาชนไม่ได้รับการตอบสนองต่อสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามกฎหมาย และมีสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และให้คำปรึกษาแก่เอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย

วิสัยทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๕) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ คือ “มุ่งสร้างสังคมโปร่งใส พัฒนาภาครัฐ คุ้มครองสิทธิของประชาชน” ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทและเป้าหมายในการดำเนินการที่จะสร้างให้เกิดความสำเร็จ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกภาคส่วนของสังคม ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิที่จะได้รู้ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหารบ้านเมือง การได้รับการปกป้องในสิทธิส่วนบุคคล และการใช้ข้อมูลข่าวสารของราชการที่ได้รับในการปกป้องสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ส่วนตน

เป้าหมายในการสร้างสังคมโปร่งใสคือ ความพยายามในการให้กฎหมายฉบับนี้เป็นกลไกหรือเครื่องมือสำคัญแก่ประชาชนในการตรวจสอบและรับรู้การดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ตามนโยบายของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่ดูแล แนะนำแนวทางปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ

การดำเนินการของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในทศวรรษแรก

การดำเนินการของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในช่วงแรก มุ่งเน้นการเผยแพร่กฎหมายเป็นหลัก เพื่อให้ภาครัฐและภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยการประชาสัมพันธ์ในลักษณะของการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนทั่วไป ต่อมาจึงมีการปรับนโยบายมาสู่การสร้างความรู้ ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่รัฐ ให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ขณะเดียวกันได้มีการกำกับดูแล ติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่อง โดยการออกตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เมื่อหน่วยงานของรัฐมีความพร้อมในการปฏิบัติตามกฎหมายพอสมควรแล้ว จึงได้พัฒนางานด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในภาคประชาชนและองค์กรภาคเอกชนโดยผ่านทางเครือข่ายเอกชนและหอกระจายข่าว รวมทั้งพยายามขยายการจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนและสถาบันการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น พร้อมทั้งได้มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม การศึกษาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการจัดบรรยายเพื่อให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนต่างๆ ทั้งของไทย และต่างประเทศที่เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ณ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการด้วย การดำเนินการของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในช่วงที่ผ่านมา จึงแบ่งการดำเนินการออกเป็นระยะต่าง ๆ ได้ ดังนี้

ระยะปี ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓ : ประชาสัมพันธ์ให้รู้ถึงการเกิดขึ้นของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ

ในช่วง ๒ ปีแรกของการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีแนวคิดใหม่มากสำหรับสังคมไทย ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและประชาชนอยู่ในภาวะจำกัดมาก การปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในระยะช่วงต้น จึงเป็นการเผยแพร่ในลักษณะการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณะรับรู้อย่างกว้างขวางถึงการเกิดขึ้นของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งถือเป็นการเกิดขึ้นของการรับรองสิทธิรับรู้ของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลของรัฐ

ระยะปี ๒๕๔๓-๒๕๔๔ : เน้นภาครัฐมากขึ้น

เนื่องจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของหน่วยงานของรัฐในระยะต้นเป็นไปอย่างไม่ทันต่อการตื่นตัวอย่างมากของภาคประชาชน จึงได้ปรับนโยบายในการปฏิบัติงานโดยเน้นการเผยแพร่แก่หน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติของกฎหมาย และสามารถเตรียมดำเนินการเพื่อให้บริการข้อมูลแก่ประชาชนตามบทบัญญัติของกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระยะปี ๒๕๔๕ - ปัจจุบัน : เน้นการรณรงค์ให้ประชาชนสนใจใช้สิทธิ พร้อมกับการเยียวยาสิทธิของประชาชน และการติดตามเร่งรัดการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐ

การรณรงค์ให้เกิดความตื่นตัวและใช้สิทธิตามกฎหมาย

ภายหลังจากการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปทราบถึงการเกิดขึ้นและประโยชน์ที่จะได้รับจากกฎหมายฉบับนี้

ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่รัฐแล้ว จึงได้หันมาให้ความสำคัญต่อการรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การประกวดคำขวัญ การกำหนดให้ปี ๒๕๔๕ เป็นปีแห่งการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนตื่นตัว และใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการรักษาสิทธิของตนมากขึ้น

การเร่งรัดติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ

ได้มีการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติให้หน่วยงานจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามกฎหมายเป็นประจำในเดือนตุลาคมของทุกปี ตลอดจนการจัดให้มีโครงการตรวจติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายของหน่วยงานต่างๆ โดยใช้กลไกผู้ตรวจราชการ โดยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวง/กรม รวมทั้งการกำหนดมาตรการเสริมเพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายเป็นไปอย่างเข้มงวดและรัดกุมมากขึ้น เช่น โครงการตรวจเยี่ยมศูนย์ข้อมูลของหน่วยงาน โครงการคัดเลือกหน่วยงานตัวอย่าง และโครงการตรวจแนะนำเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลฯ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและการสร้างวิทยากรเครือข่าย

โดยที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นหน่วยงานขนาดเล็ก ในขณะที่ความต้องการให้มีการเผยแพร่ความรู้จากหน่วยงานรัฐในขอบเขตทั่วประเทศมีสูงมาก จึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรกลางขึ้น รวมทั้งให้มีการฝึกอบรมเพื่อสร้างวิทยากรเครือข่าย การพัฒนางานศึกษาวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ และการจัดทำคู่มือวิทยากร เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐและสิทธิรับรู้ของประชาชน

การเผยแพร่ความรู้ในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น และการจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชน

เมื่อหน่วยงานของรัฐมีการปรับตัวและความพร้อมในการปฏิบัติตามกฎหมายพอสมควรแล้ว สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงได้พัฒนางานด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในภาคประชาชนและองค์กรภาคเอกชน โดยเน้นการเผยแพร่ความรู้และการใช้ประโยชน์จากกฎหมายข้อมูลข่าวสาร แก่องค์กรพัฒนาภาคเอกชน ประชาชน และสื่อมวลชนในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ และโดยผ่านเอกชนทางเครือข่ายสื่อมวลชนและหอกระจายข่าว รวมทั้งการจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนและสถาบันการศึกษาทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาค ซึ่งจนถึงปัจจุบันยังทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการขยายเครือข่าย และการสนับสนุนเครือข่ายเดิมให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การออกตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่หน่วยงานต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการยังคงให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลและติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการออกตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่หน่วยงานต่างๆ โดยเน้นองค์กรในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด

การกำหนดมาตรการกำกับและส่งเสริมให้หน่วยงานต้องปฏิบัติตามโดยใช้กลไกทางมติคณะรัฐมนตรี

เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของรัฐ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงได้กำหนดมาตรการกำกับส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ โดยได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งถือปฏิบัติในเรื่องสำคัญ ๆ เช่น

- การกำหนดมาตรการให้ทุกหน่วยงานของรัฐให้บริการข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว โดยต้องถือปฏิบัติในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลข่าวสารพร้อมที่จะจัดทำให้ได้จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วหรือภายในวันที่รับคำขอ ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน จะต้องแจ้งให้ผู้ขอทราบภายใน ๑๕ วัน รวมทั้งแจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ผู้ขอทราบด้วย
- ให้หน่วยงานนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศประกวดราคาและสอบราคา รวมทั้งผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานอีกทางหนึ่ง
- ให้หน่วยงานของรัฐถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ อย่างเคร่งครัด โดยเน้นการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นบทบัญญัติส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ และจะเป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในอนาคต
- การให้ความเห็นชอบในการมอบหมายให้สำนักงาน ก.พ.ร. นำมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้หน่วยงานนำประกาศประกวดราคาและสอบราคา และผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ รวมทั้งเรื่องความโปร่งใส เรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหนึ่งในตัวชี้วัด (KPI) ประสิทธิภาพของหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นไป

การดำเนินการเรื่องร้องเรียนและอุทธรณ์

การเยียวยาสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ ในระยะที่ผ่านมา มีเรื่องร้องเรียนและเรื่องอุทธรณ์เข้ามายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ เป็นจำนวนมาก โดยเรื่องอุทธรณ์ส่วนใหญ่คณะกรรมการวินิจฉัยฯ มักจะมีคำวินิจฉัยให้เปิดเผย คำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์จะมีอยู่ประมาณร้อยละ ๑๐ เนื่องจากขณะที่มีการวินิจฉัยการดำเนินงานของเรื่องตามคำขอ ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ หรือหน่วยงานแจ้งว่าไม่มีเอกสารตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอ หรือผู้อุทธรณ์ไม่มีสิทธิอุทธรณ์เพราะเป็นหน่วยงานรัฐ สำหรับเรื่องร้องเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการร้องเรียนกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่อำนวยความสะดวก ไม่พิจารณาคำขอข้อมูล ฯลฯ ขณะที่เรื่องอุทธรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นการอุทธรณ์กรณีเจ้าหน้าที่รัฐไม่เปิดเผยข้อมูลตามคำขอต่างๆ ที่ข้อมูลเหล่านั้นมีอยู่จำนวนมากที่เป็นข้อมูลที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผยอยู่แล้ว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ งบประมาณ เป็นต้น

ปัญหาที่พบมากในการดำเนินการตามกระบวนการวินิจฉัยนั้น ในส่วนของหน่วยงานรัฐ คือ หน่วยงานรัฐมักจะปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารก่อนเสมอโดยไม่ใช้ดุลยพินิจตามกฎหมายในการออกคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารและไม่ระบุเหตุผลในการออกคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร นอกจากนั้น หน่วยงานของรัฐยังจัดส่งเอกสารล่าช้า เนื่องจากไม่มีมาตรการบังคับหรือบทลงโทษที่ชัดเจน เช่น หน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้นำมาจากการเลือกตั้ง หน่วยงานรัฐส่งเจ้าหน้าที่ที่ไม่รู้เรื่องที่เป็นกรณีอุทธรณ์มาชี้แจง ทำให้กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต้องล่าช้าออกไป สำหรับในด้านผู้ขอข้อมูลข่าวสารเองก็มีบางรายที่มีปัญหาในเรื่องการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่จะแสวงหาประโยชน์ หรือกลั่นแกล้งเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งปัญหาที่ผู้ใช้สิทธิประสบความสำเร็จยากลำบากในการเดินทางมาชี้แจง เนื่องจากหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนและเรื่องอุทธรณ์ตั้งอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเพียงแห่งเดียว เป็นต้น

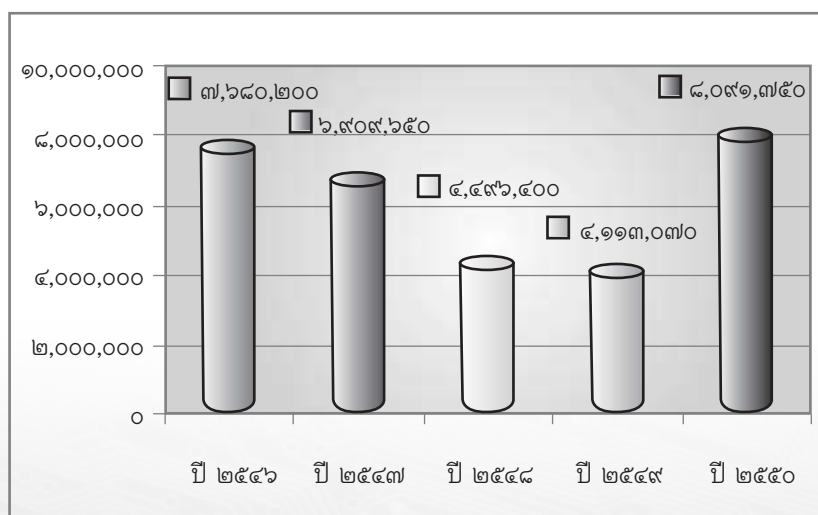
การจัดโครงการทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เพื่อเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายและประเมินผลความรู้และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ เพื่อนำผลการทดสอบไปประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัญหาอุปสรรคตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา

ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา การปฏิบัติงานของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการประสบปัญหาในการดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้อย่างมาก เนื่องจากข้อกีดขวางของงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี ทำให้โครงการสำคัญๆ เช่น โครงการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน กระทำได้ปีละไม่มากนัก จนครบ ๑ ทศวรรษในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ การดำเนินการดังกล่าวก็ยังทำได้ไม่ถึงร้อยละ ๒๐ ของเป้าหมาย คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงได้หาทางแก้ไขโดยเน้นการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มต่าง ๆ โดยการประสานขอความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้นำองค์กรภาคชุมชน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการขอรับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากต่างประเทศ ซึ่งสำนักงานฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากประเทศแคนาดาผ่านทางมูลนิธิวิเทศพัฒนาเป็นเวลา ๓ ปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – ๒๕๔๙ ทำให้การเผยแพร่กฎหมายข้อมูลข่าวสารทำได้มากขึ้นในระดับหนึ่ง เมื่อประเทศแคนาดายุติความช่วยเหลือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา ปัญหาการเผยแพร่กฎหมายจึงทำได้น้อยลง นอกจากปัญหาของการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจดังกล่าวทำได้ในวงจำกัดแล้ว การดำเนินการในด้านอื่นๆ อีกหลายเรื่องที่เป็นนโยบายสำคัญของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการไม่ได้รับการตอบสนอง เนื่องจากงบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับในแต่ละปีมีจำนวนน้อยมาก ดังจะเห็นได้จากงบดำเนินงานย้อนหลัง ๕ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ – ๒๕๕๐ ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับ รายละเอียดปรากฏตามกราฟแสดงงบประมาณด้านล่างนี้

กราฟแสดงงบประมาณ (งบดำเนินงาน) ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ – ๒๕๕๐

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๐ นั้น สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับมาจำนวนรวม ๘,๐๕๑,๔๐๐ บาท จัดสรรเป็นค่าเบี้ยประชุมจำนวน ๖,๐๓๗,๔๑๐ บาท สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงมีสัดส่วนงบประมาณเพียง ร้อยละ ๒๖ สำหรับใช้ในการกิจการเพื่อผลักดันให้กฎหมายข้อมูลข่าวสารเป็นกลไกในการตรวจสอบและสร้างความโปร่งใสให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้การดำเนินกิจกรรมเชิงรุกของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควร ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการสนับสนุนทางด้านนโยบายจากรัฐบาล ทำให้การผลักดันการดำเนินการนำไปสู่ความโปร่งใสทั้งระบบเป็นไปอย่างเชื่องช้า นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาด้านโครงสร้างอัตราค่าจ้างที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจในการเป็นหน่วยกำกับ การบังคับใช้กฎหมาย และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานของรัฐและประชาชนในขอบเขตทั่วประเทศอีกด้วย ทำให้การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ในขอบเขตทั่วประเทศ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

เจ้าหน้าที่รัฐ

ตลอดระยะเวลาเกือบ ๑๐ ปีที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ พบว่า หน่วยงานของรัฐหลายแห่งยังคงปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักการของกฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานด้านข้อมูลข่าวสาร ฯ อย่างมาก ประชาชนยังคงไม่ได้รับการตอบสนองในการใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างเพียงพอ สาเหตุสำคัญ ได้แก่

๑. การขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังจะเห็นได้ว่าจำนวนเรื่องร้องเรียนและเรื่องอุทธรณ์ที่มีเข้ามายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่ยังคงมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปีและเป็นเรื่องเดิมๆ ที่คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เคยมีคำวินิจฉัยไปแล้ว เช่น การไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือร้องเรียน การไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น กรณีที่การรถไฟแห่งประเทศไทยไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการประกวดราคา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกวดราคาในโครงการพัฒนาที่ดินและสิทธิในการเช่าที่ดินจากการรถไฟแห่งประเทศไทยแก่ผู้อุทธรณ์ และยังได้ดำเนินการฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองเพื่อให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ อีกด้วย จนกระทั่งศาลได้มีคำพิพากษาไม่รับฟ้องและเป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีมีมติห้ามมิให้หน่วยงานรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ อีก ซึ่งเรื่องนี้ยังคงเป็นประเด็นพิจารณาในคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ว่าจะต้องดำเนินการต่อการรถไฟฯ อย่างไร ในกรณีที่ไมยอมปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ภายใน ๗ วันตามมติคณะรัฐมนตรี

๒. ปัญหาข้อจำกัดในศักยภาพของหน่วยงานขนาดเล็กที่ไม่มีบุคลากรหรืองบประมาณเพียงพอในการสนับสนุนการทำงาน หน่วยงานของรัฐยังคงขาดความกระตือรือร้นในการปรับปรุงการทำงานให้ถูกต้องและครบถ้วน เช่น ไม่นำสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างแสดงไว้ ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหน่วยงาน หรือนำไปเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

๓. ปัญหาการที่หน่วยงานของรัฐขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภายในสังกัดด้วยตนเอง และการไม่มีสภาพบังคับเรื่องการให้คุณให้โทษที่จะกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐต้องเร่งรัดการปฏิบัติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

๔. ปัญหาคุณภาพของการดำเนินงานที่มีความบกพร่องในเรื่องความล่าช้าในการปฏิบัติที่ครบถ้วนตลอดจน

ความถูกต้องและความไม่ทันสมัยของข้อมูลที่กฎหมายกำหนดให้บริการแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนเบื่อบ่อยในการใช้สิทธิ

๕. ปัญหาการไม่ได้รับการสนับสนุนและการเอาใจใส่จากผู้บริหารหน่วยงานของรัฐที่เท่าที่ควร ผู้บริหารหน่วยงานไม่ได้มีนโยบายอย่างจริงจังในการเข้ามาดูแลการปฏิบัติให้บรรลุผล

ประชาชน ปัญหาสำคัญ ได้แก่

๑. การขาดความรู้ ความเข้าใจและความสนใจในการใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างจริงจัง
๒. การไม่เห็นประโยชน์จากการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ
๓. การขอข้อมูลจากหน่วยงานรัฐล่าช้า ยุ่งยาก มีขั้นตอนมากทำให้เบื่อบ่อย

จากปัญหาดังกล่าว มีผลให้หน่วยงานของรัฐขาดความกระตือรือร้นที่จะต้องปรับปรุงการทำงานให้ถูกต้องและครบถ้วน มีความถดถอยในคุณภาพการทำงาน ข้อมูลที่กฎหมายกำหนดให้บริการแก่ประชาชนไม่ทันสมัย ผู้บริหารหน่วยงานไม่ได้มีนโยบายอย่างจริงจังในการเข้ามาดูแลการปฏิบัติให้บรรลุผล โดยปัญหาสำคัญพื้นฐานเกิดจากความรู้ความเข้าใจกฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และความเอาใจใส่ของผู้บริหารหน่วยงานของรัฐที่ยังไม่มากพอ สภาพดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นปัญหาของการดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่อาจจะขาดการดำเนินงานเชิงรุกที่เข้าคลุกกับปัญหาอย่างมาพอ เนื่องจากการขาดงบประมาณและอัตรากำลัง ดังนั้น ในระยะต่อไปคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงยุทธศาสตร์การทำงาน โดยคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วนอันดับแรกๆ รวมทั้งเร่งดำเนินการสร้างความตระหนักและส่งเสริมการให้ความสำคัญของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานให้ถูกต้องครบถ้วน และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยผ่านทางกลไกทั้งหลายที่มีอยู่ และแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ตลอดจนการผลักดันผ่านทางนโยบายของรัฐบาล

ก้าวต่อไปของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ฉบับนี้ ถือเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ช่วยตรวจสอบและเสริมสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความตื่นตัวในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของตน การจัดเตรียมข้อมูลไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารหรือการเปิดเผยเป็นการเฉพาะราย รวมถึงหน้าที่ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องต่างๆ

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา การดำเนินการของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ แม้จะยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่มากก็ตาม ก็นับว่าคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ สามารถผลักดันให้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ขับเคลื่อนไปได้โดยไม่หยุดยั้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายนี้ได้ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมมากมาย เช่น กรณีการอุทธรณ์การขอตอบกระทู้คำถามและบัญชีคะแนนของเด็กที่สอบได้ทั้งหมดในการสอบเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑

ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปีการศึกษา ๒๕๔๑ ซึ่งมีผลทำให้ระบบการศึกษา ระบบการคัดเลือกมีความโปร่งใส เกิดความเสมอภาคในสังคม เกิดการตื่นตัวของประชาชนที่ใช้สิทธิในการปกป้องตนเอง หรือกรณีการขอข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตที่ทำให้นักการเมืองและข้าราชการที่เกี่ยวข้องถูกดำเนินการตามกฎหมายหลายรายทำให้ข้าราชการปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังมากขึ้นเพราะต้องตระหนักว่าสามารถถูกตรวจสอบโดยประชาชนได้ตลอดเวลา และในการวินิจฉัยเรื่องอุทธรณ์ต่างๆ ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ผ่านมามีปรากฏว่า ร้อยละ ๙๕ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้หน่วยงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้อุทธรณ์ขอ ซึ่งคำวินิจฉัยดังกล่าวสามารถตอบสนองการใช้สิทธิของประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่หากมองอีกด้านหนึ่งจะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารดีพอ จึงปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดยไม่มีเหตุผลสมควรตามที่กฎหมายบัญญัติ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันได้มีปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ มากขึ้น และมีแนวโน้มในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องการจัดซื้อจัดจ้างซึ่งเดิมหน่วยงานรัฐมักจะไม่เปิดเผย แต่ปัจจุบันมีการเปิดเผยข้อมูลนี้มากขึ้น อีกทั้งหน่วยงานรัฐจะต้องนำข้อมูลดังกล่าวนี้เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานด้วย ทำให้การอุทธรณ์เรื่องการเปิดเผยข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างมีจำนวนลดลง

นอกจากนี้ การที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำสั่งยกอุทธรณ์ของผู้ร้องขอข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เช่น กรณีสำนักงาน ก.พ. ไม่อนุมัติให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขวันเดือนปีเกิดในทะเบียนประวัติ (ก.พ. ๗) เนื่องจากขาดหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ซึ่งตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ นั้น หากผู้ใดต้องการขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลดังกล่าวย่อมกระทำได้หากมีหลักฐานที่หนักแน่นเพียงพอ หรือกรณีที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีไม่เปิดเผยชื่อผู้ร้องเรียนให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากเห็นว่าหากเปิดเผยแล้วอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ร้องเรียนได้ และกรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนซึ่งจะมีผลกระทบต่อคดีได้ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลพินิจในการเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลได้อย่างมีเหตุผลตามกฎหมายมากขึ้น

ในทศวรรษต่อไป คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการคงจะต้องเน้นการดำเนินการในเชิงรุกมากขึ้น เช่น การออกตรวจและแนะนำการดำเนินการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการตรวจประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมายของหน่วยงานรัฐเป็นระยะเพื่อให้หน่วยงานรัฐมีความตื่นตัวมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสารในการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐด้วย รวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐตามมาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ และคงจะได้เห็นเป็นรูปธรรมในเร็วๆ นี้ การดำเนินการดังกล่าวคงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐในแนวทางที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้มากขึ้น นอกจากนี้จะต้องพัฒนากฎหมายรวมทั้งระบบบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อมุ่งไปสู่ความพยายามที่จะทำให้หน่วยงานภาครัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนมากขึ้น โดยผ่านทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ

มุ่งเปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนี้

๑. การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการประชุม ครั้งที่ ๖/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๖ ได้มีมติเห็นชอบกับร่างกฎหมายเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยมีประเด็นสำคัญที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีมติให้ปรับปรุงแก้ไขในหลายประเด็น ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๗ อนุมัติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗ (ฝ่ายกฎหมายฯ) เสนอ และได้ส่งร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อตรวจพิจารณา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตรวจพิจารณาร่างดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้วเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ และคณะรัฐมนตรี ได้ให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ร่างกฎหมายได้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวาระที่ ๑ แล้ว แต่ไม่สามารถเสนอเข้าพิจารณาได้ทันในรัฐบาลชุดนี้ ขณะนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไปแล้ว

๒. การเป็นหน่วยงานที่ดูแลเรื่องความโปร่งใสในหน่วยงานรัฐ

ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันอังคารที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (รองศาสตราจารย์ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์) ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการดูแลเรื่องความโปร่งใสในหน่วยงานรัฐ โดยใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ เป็นเครื่องมือในการดูแลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับมอบหมายเพิ่มเติมจากนายกรัฐมนตรี (พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์) เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ให้เป็นหน่วยงานหลักในการติดตามประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐ และยังเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความโปร่งใสในระบอบราชการ อันจะทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในประเทศไทยมีความกว้างขวาง และส่งเสริมให้การพัฒนาธรรมาภิบาลมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น การดำเนินการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และผลักดันกระบวนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงถือเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องเร่งดำเนินการในระยะต่อไป

หน่วยงานที่จะปฏิบัติหน้าที่ตรวจประเมินความโปร่งใสฯ ตามที่ได้รับมอบหมาย องค์กรและผู้นำองค์กรจะต้องมีสถานะสูงพอที่จะทำให้หน่วยงานรัฐแห่งอื่นเชื่อถือและปฏิบัติตาม แต่ปัจจุบันสถานะของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการยังเป็นเพียงหน่วยงานระดับสำนักในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้สำนักงานประสบปัญหาในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้ ในการเพิ่มบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานในการกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสและเกณฑ์ในการประเมินของหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการบริหารราชการทั้งรูปแบบราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาคและราชการบริหารส่วนท้องถิ่น จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการเตรียมการในการกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินหน่วยงานรัฐให้เป็นรูปธรรมและสามารถได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ นี้ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการก็ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการในเรื่องนี้

๓. การกำหนดมาตรฐานกลางการจัดระบบเอกสารหน่วยงานของรัฐ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนและส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งหลักการของกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการเมืองการปกครอง การบริหาร ที่รัฐบาลได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ และสอดคล้องกับนโยบายนายกรัฐมนตรีที่ให้ข้าราชการปฏิบัติงานโดยใช้หลักประหยัด ประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชนให้เป็นไปอย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของหน่วยงานของรัฐที่จะต้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารให้เป็นระบบหาง่ายเพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการ

ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปี ที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ ปรากฏปัญหาอุปสรรคสำคัญในการให้บริการข้อมูลแก่ประชาชน คือ การที่หน่วยงานของรัฐไม่สามารถค้นหาและจัดหาข้อมูลให้แก่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนปัญหาเอกสารสูญหาย ซึ่งมีสาเหตุเนื่องจากปัญหาประสิทธิภาพของระบบการจัดเก็บเอกสารของหน่วยงานของรัฐ และโดยที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดบริการข้อมูลให้แก่ประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งหากหน่วยงานมีการจำแนกเอกสารหรือจัดเก็บเอกสาร โดยมีระบบจัดเก็บที่เป็นหมวดหมู่มีการแยกประเภทชัดเจน ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถสืบค้นหรือค้นหาเอกสารเพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. ๒๕๒๖ และระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบและการกำหนดประเภทเอกสารไว้ด้วยเช่นกัน จึงมีปัญหาความคาบเกี่ยวของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารของกฎหมายและระเบียบดังกล่าวซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่สับสนและไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ดังนั้น คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงต้องมีการกำหนดมาตรการ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้น จะต้องมีการกำชับให้หน่วยงานของรัฐเร่งรัดการปฏิบัติงานการให้บริการข้อมูลด้วยความรวดเร็วรวมทั้งกำชับให้ทุกหน่วยงานพัฒนาระบบการจัดเก็บเอกสารให้เป็นหมวดหมู่ ตามระเบียบกฎหมายและมติ ครม. ที่กำหนดไว้แล้ว เพื่อสะดวกในการค้นหาเพื่อบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว สำหรับในระยะยาวจะต้องมีการพัฒนาศึกษาวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับความเกี่ยวพันของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและการบริหารงานเอกสารราชการในภาพรวม รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารงานเอกสารหรือกำหนดมาตรฐานกลางสำหรับการจัดระบบเอกสารเพื่อให้ทุกหน่วยงานของรัฐปฏิบัติในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเชื่อมโยงระบบระหว่างหน่วยงานในอนาคต

๔. การตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดำเนินโครงการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการจัดสถานที่บริการข้อมูล การจัดทำดัชนีข้อมูลข่าวสารเพื่อการตรวจค้นของประชาชน ความครบถ้วนของข้อมูลตามมาตรา ๙ การมอบหมายเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการให้บริการ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในมาตรา ๙ (๔) ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน โดยกำหนดประเด็นการตรวจไว้ ๔ ประเด็น คือ สถานที่ตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร บัญชีรายการข้อมูลข่าวสารหรือดัชนีข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการ

ตรวจค้น ความครบถ้วนของข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ ที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู และความพร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จากการตรวจแนะนำดังกล่าว พบปัญหาอุปสรรคจากการที่ผู้บริหารหน่วยงานยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และยังไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติเชิงลบต่อกฎหมายข้อมูลข่าวสาร และการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชน ดังนั้น ในระยะต่อไปจึงควรเน้นย้ำให้ผู้บริหารหน่วยงานให้ความสำคัญกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และควรดำเนินการตรวจติดตาม ประเมินผลและแนะนำหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การตรวจแนะนำครอบคลุมครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ เร่งรัดผลักดันการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้มากยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการสร้างวิทยากรเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสาร เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำดัชนีและการจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่จัดแสดงให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ด้วยตนเอง ให้มีความเหมาะสมกับข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน และให้ความสำคัญการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการใช้สิทธิตรวจสอบอำนาจรัฐ

๕. การส่งเสริมความรู้และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาชน

ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปี ที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ มีผลบังคับใช้ ปรากฏว่าภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายนี้ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในกลไกการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารราชการในระดับที่จำกัด นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและโครงสร้างสำนักงานที่มีฐานะเป็นกอง/สำนักในสังกัดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำให้การเผยแพร่และส่งเสริมการใช้สิทธิของภาคประชาชนเป็นไปอย่างค่อนข้างจำกัด และโดยที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ เป็นกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารราชการของประชาชน ทั้งในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารราชการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องและเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ขณะเดียวกันการใช้สิทธิภาคประชาชนเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐต้องเร่งพัฒนากระบวนการบริการข้อมูลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงต้องมีการกำหนดมาตรการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้นจะพัฒนาระบบการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจโดยการใช้วิทยากรเครือข่ายและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสำหรับการเผยแพร่ด้วยกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอและเหมาะสมในการดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมรณรงค์เชิงลึกเพื่อสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณชน ในระยะยาว จะพัฒนาระบบการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ภาคประชาชนโดยการใช้วิธีการทำงานลักษณะเครือข่าย ในการจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชน โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจ และสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เครือข่ายภาคประชาชนมีภารกิจทั้งในด้านการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและการเป็นองค์กรตัวแทนในการตรวจสอบภาครัฐ

๖. การทดสอบความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ

ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปี ที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีผลบังคับใช้ ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐยังคงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้อยู่ในวงที่จำกัด และการปฏิบัติ

ยังไม่ถูกต้อง ครบถ้วนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย นอกจากนี้ โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๔๙ ให้สำนักงาน ก.พ.ร. นำมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศประกวดราคาและสอบราคา รวมทั้งผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน รวมทั้งการนำเรื่องความโปร่งใส เรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหนึ่งในตัวชี้วัด (KPI) ในการประเมินประสิทธิภาพของหน่วยงานทุกแห่งตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๐ เป็นต้นไป คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ได้เห็นชอบให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจัดทำโครงการทดสอบและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประเมินผลความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของรัฐในระดับกรม และเพื่อนำผลจากการทดสอบไปกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้เชิญเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ และเจ้าหน้าที่ทั่วไปของหน่วยงานต่างๆ ในระดับกระทรวง กรม และจังหวัดเข้ารับการทดสอบ โดยมีผู้เข้าร่วมการทดสอบทั้งสิ้น จำนวน ๔๐๙ คน และมีผู้ที่มีผลการทดสอบอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน ๑๑๒ คน ซึ่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (รองศาสตราจารย์ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์) ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จะได้มอบเกียรติบัตรเพื่อเป็นเกียรติให้กับบุคคลดังกล่าวต่อไป

๗. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนและส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหลักการของกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการเมือง การปกครอง การบริหาร ขณะเดียวกันพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ด้วย โดยมีหลักการสำคัญคือ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลไม่ได้ ปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในปัจจุบันภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ มีขอบเขตการคุ้มครองจำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ไม่ครอบคลุมข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของภาคเอกชน ซึ่งมีปริมาณข้อมูลไม่น้อยกว่าข้อมูลในภาครัฐรวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้อาศัยช่องว่างของกฎหมายดำเนินการในลักษณะละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลบ่อยครั้ง ทั้งโดยไม่เจตนาและมีเจตนาละเมิดหรือขาดความระมัดระวังเท่าที่ควรในการดูแลรักษาข้อมูลส่วนบุคคล จนอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลได้

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้ดำเนินการยกร่างกฎหมายหลักในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมข้อมูลที่จัดเก็บโดยภาคเอกชน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังนั้น คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงต้องมีการกำหนดมาตรการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้น จะเร่งพัฒนาการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานของรัฐ ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงาน

ของรัฐ เพื่อให้ข้าราชการสามารถปฏิบัติได้โดยถูกต้องตามกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งเร่งรัดกระบวนการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้ร่างกฎหมายได้เข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติโดยเร็ว สำหรับในระยะยาว จะต้องเร่งเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว” และ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ต้องได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งเตรียมการพัฒนาบุคลากร และปรับโครงสร้างองค์กรสำนักงานคณะกรรมการการข้อมูลข่าวสารของราชการให้เหมาะสมกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายใหม่ในอนาคต

๘. การกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสและเกณฑ์การประเมินหน่วยงานภาครัฐ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีเจตนารมณ์ที่ต้องการให้เกิดความโปร่งใสในระบบราชการ และเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหลักการของกฎหมายดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่ให้ข้าราชการปฏิบัติงานโดยใช้หลักประหยัด ประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม และเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๐ นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสำนักงานคณะกรรมการการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นองค์กรหลักในการติดตามประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ และยังเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความโปร่งใสในระบบราชการ รวมทั้งการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเปิดกว้างสำหรับผู้สนใจทั้งภาคประชาชน นักเรียนนักศึกษา รวมถึงนักวิชาการได้มีการเรียนรู้เป็นวิชาที่มีลักษณะเฉพาะ จะทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในประเทศไทยมีความกว้างขวางและส่งเสริมให้การพัฒนาธรรมาภิบาลมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดทิศทางการติดตามประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสและเกณฑ์ชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักงานคณะกรรมการการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสและเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท (ยี่สิบล้านบาทถ้วน) จึงได้ดำเนินการจ้างสถาบันทางวิชาการ ๕ สถาบัน เพื่อศึกษาและกำหนดเกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะแล้วเสร็จในต้นปีงบประมาณ ๒๕๕๑ อันจะเป็นผลให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ มีเกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสและดัชนีชี้วัดภายใต้กฎหมายข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐ โดยการดำเนินการแบ่งออกเป็นโครงการต่างๆ จำนวน ๖ โครงการ ดังนี้

(๑) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเพื่อจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสหน่วยงานรัฐ” เพื่อศึกษารอบแนวคิด รูปแบบ และวิธีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสและดัชนีชี้วัดความโปร่งใสทั้งในและต่างประเทศ และนำมาจัดทำมาตรฐานความโปร่งใส ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประชุมความโปร่งใสสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความโปร่งใสในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารงาน การให้บริการประชาชน การบริหารงบประมาณ การติดตามประเมินผล การบริหารงานบุคคล

(๒) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบสารสนเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลมาตรฐานความโปร่งใสตามตัวชี้วัดที่กำหนด” เพื่อนำข้อเสนอแนะในการจัดทำ

ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม สามารถใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานรัฐได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลเบื้องต้น มาตรฐานความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐในกรุงเทพมหานคร” เพื่อกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสที่มีความเหมาะสมกับการบริหารราชการส่วนกลาง โดยศึกษากรอบแนวคิด รูปแบบและวิธีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสในระบบราชการและหน่วยงาน/องค์กรอิสระ

(๔) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลเบื้องต้นมาตรฐานความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐในภาคเหนือ” เพื่อกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสที่มีความเหมาะสมกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือ โดยศึกษากรอบแนวคิด รูปแบบและวิธีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับศักยภาพในการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในภาคเหนือ

(๕) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลเบื้องต้นมาตรฐานความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสที่มีความเหมาะสมกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษากรอบแนวคิด รูปแบบและวิธีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับศักยภาพในการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(๖) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลเบื้องต้นมาตรฐานความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐในภาคใต้” เพื่อกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสที่มีความเหมาะสมกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ โดยศึกษากรอบแนวคิด รูปแบบและวิธีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับศักยภาพในการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในภาคใต้

การดำเนินการตามโครงการดังกล่าวทั้ง ๖ โครงการ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นจะสามารถนำไปปฏิบัติได้ในปี ๒๕๕๑

ระยะที่ ๒ การติดตามประเมินผลมาตรฐานความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐที่พัฒนาขึ้น คุ้มครองและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานความโปร่งใสและสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการเป็นลักษณะของการเผยแพร่เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสแก่หน่วยงานภาครัฐ และติดตามผลของมาตรฐานความโปร่งใสที่ได้พัฒนาขึ้นในปี ๒๕๕๐ เพื่อให้สามารถใช้วัดผลได้จริงและเป็นรูปธรรม รวมทั้งพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งการดำเนินการแยกเป็นรายกิจกรรมหลัก คือ

๑. ฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานความโปร่งใสที่พัฒนาขึ้นแก่หน่วยงานภาครัฐ

๒. ฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินหน่วยงานภาครัฐโดยใช้ระบบและเกณฑ์การประเมินสำหรับหน่วยงานรับผิดชอบตรวจการประเมิน ๕ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง

ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

๓. ตรวจสอบประเมินหน่วยงานภาครัฐตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้พัฒนาใน ๕ ภูมิภาค

๔. ติดตามประเมินผลการตรวจประเมินการพัฒนาระบบการตรวจติดตาม รวมทั้งการ
ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดจากผลการตรวจประเมิน

ระยะที่ ๓ การประเมินตนเองของหน่วยงานภาครัฐ ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อเป็นการลดภาระ ค่าใช้จ่ายในการตรวจติดตาม

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการ
เป็นลักษณะของการประเมินผลของหน่วยงานภาครัฐผ่านระบบสารสนเทศ โดยกำหนดจัดทำค่าของงบประมาณเพื่อ
พัฒนาระบบในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการข้อมูล
มาตรฐานความโปร่งใสตามตัวชี้วัดที่กำหนด โดยพัฒนา software ที่จะทำให้หน่วยงานรัฐทั่วประเทศสามารถ
รายงานผลการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้
เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบสารสนเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหาร
จัดการข้อมูลมาตรฐานความโปร่งใสตามตัวชี้วัด ซึ่งได้ดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๕๐ ไว้แล้ว

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา หลังจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
มีผลใช้บังคับ สถานการณ์และระบบเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา ระบบสารสนเทศ
ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังไม่เคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงแก้ไข
ให้ทันสมัยเพื่อสนองตอบต่อภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีโดยลำดับ การปรับปรุง Hard Ware และ Soft Ware จึงมี
ความสำคัญและจำเป็นเพื่อรองรับภารกิจในการประเมินผลความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐทั่วประเทศกว่า ๘,๐๐๐ องค์กร
โดยให้หน่วยงานรัฐสามารถส่งรายงานผลผ่านระบบเข้ามาได้เองโดยอัตโนมัติ ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการที่
ต้องออกตรวจประเมินโดยบุคคลได้มาก

จากการดำเนินมาตรการตามทิศทางข้างต้น จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องมีการพัฒนามาตรการขับเคลื่อนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ โดยหน่วยงานรัฐ ให้นำไปสู่
การให้บริการข้อมูลข่าวสารที่แก่ประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาธรรมาภิบาลในที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องความโปร่งใส
ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจะได้เตรียมการ
ที่จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินในการดำเนินการระหว่างปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓ ด้วย

ကာပျောက်

การแก้ไขปัญหาคงของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยใช้กลไกด้านมติคณะรัฐมนตรี

ครั้งที่ ๑ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๑

๑. ให้กระทรวง ทบวง กรม ถือเป็นนโยบายสำคัญที่ต้องปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง โดยต้องจัดโครงการให้ความรู้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง
๒. ให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่ง แต่งตั้งบุคคลหรือคณะกรรมการขึ้นรับผิดชอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการเฉพาะ
๓. ให้กระทรวง ทบวง คัดเลือกส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจอย่างน้อย ๑ แห่ง เพื่อเป็นหน่วยงานตัวอย่างในการให้บริการข้อมูลตามพระราชบัญญัตินี้

ครั้งที่ ๒ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๒

๑. เมื่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นต่อเรื่องร้องเรียนให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและโดยด่วนที่สุด
๒. เมื่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการขอความร่วมมือ ขอเอกสาร/ข้อเท็จจริงให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญและความร่วมมือ
๓. เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำวินิจฉัย ให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัย ภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่รับทราบคำวินิจฉัย
๔. หากไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุผลสมควร ให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษทางวินัยทุกกรณี

ครั้งที่ ๓ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

๑. ให้มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยให้กระทรวง ทบวง กรม รายงานผลการติดตามให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการทราบภายในเดือนเมษายนและตุลาคม
๒. ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานหลักในการเร่งรัดติดตามผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยกำหนดเป็นแผนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี

๓. ให้กระทรวง ทบวง กรม เร่งรัดการติดตามประเมินผล โดยมอบหมายผู้ตรวจราชการกระทรวง/กรมรับผิดชอบ
๔. ให้ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ติดตามการประเมินผลการปฏิบัติของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น

ครั้งที่ ๔ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

๑. ให้หน่วยงานของรัฐเร่งรัดการปฏิบัติตามกฎหมายและการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน
๒. ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ อัตรากำลังและการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมแก่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
๓. ให้กรรมการผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติงานในฐานะกรรมการอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลาอย่างน้อย ๒ ปี เพื่อให้การดำเนินงานในหน่วยงานของรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง
๔. เพื่อให้การพัฒนาข้อมูลข่าวสารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ให้สำนักนายกรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐทุกแห่งพิจารณากำหนดแนวทางพัฒนางานบริหารข้อมูลข่าวสารงานสารบรรณให้เป็นระบบอ้างอิงทั่วถึงกันได้ทั่วประเทศ
๕. ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนพิจารณาวางระบบการประเมินผลงานเพื่อเลื่อนระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ระดับ ๗ ขึ้นไป โดยให้คำนึงถึงการพัฒนาความรู้และความสามารถในการบริหารงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนพิจารณาหลักเกณฑ์การแข่งขันบุคลากรเข้ารับราชการในตำแหน่งนิติกร ต้องผ่านการสอบความรู้ทางด้านกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ในฐานะวิชาบังคับควบคู่กับความรู้กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน

ครั้งที่ ๕ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๓

ให้สำนักงานปลัดกระทรวงทุกกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามผลการปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัดและรวบรวมรายงานตามแบบที่สำนักนายกรัฐมนตรีกำหนดส่งให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั้งนี้ เริ่มตั้งแต่การรายงานงวดเดือนตุลาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป

ครั้งที่ ๖ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๖

๑. ให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบในการติดตามผลการปฏิบัติของราชการส่วนท้องถิ่น
๒. ให้มีการรายงานผลการปฏิบัติมายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ปีละ ๑ ครั้ง ภายในเดือนตุลาคมของทุกปี โดยให้สำนักงานปลัดกระทรวงทุกกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามผลและรวบรวมแบบรายงานของหน่วยงานในสังกัด

ครั้งที่ ๗ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๗

๑. ให้ทุกหน่วยงานบริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว
 - กรณีมีข้อมูลพร้อมที่จะจัดทำให้ได้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยรวดเร็วหรือภายในวันที่รับคำขอ
 - กรณีที่ข้อมูลที่มีจำนวนมากหรือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน จะต้องแจ้งให้ผู้ขอทราบภายใน ๑๕ วัน รวมทั้งแจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ผู้ขอข้อมูลทราบด้วย
๒. ให้หน่วยงานที่มีเว็บไซต์นำประกาศการประกวดราคาและสอบราคา รวมทั้งผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์อีกทางหนึ่ง
๓. ให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ อย่างเคร่งครัด โดยเน้นการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้บริการข้อมูลแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ครั้งที่ ๘ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๔๙

๑. ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) นำมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศประกวดราคาและสอบราคา รวมทั้งผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน รวมทั้งการนำเรื่องความโปร่งใส เรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหนึ่งในตัวชี้วัด (KPI) ประสิทธิภาพของหน่วยงานราชการทุกแห่งด้วย
๒. กำหนดหลักเกณฑ์ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐฟ้องคดีปกครองเพื่อเพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีคำวินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ผู้อุทธรณ์

ครั้งที่ ๙ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

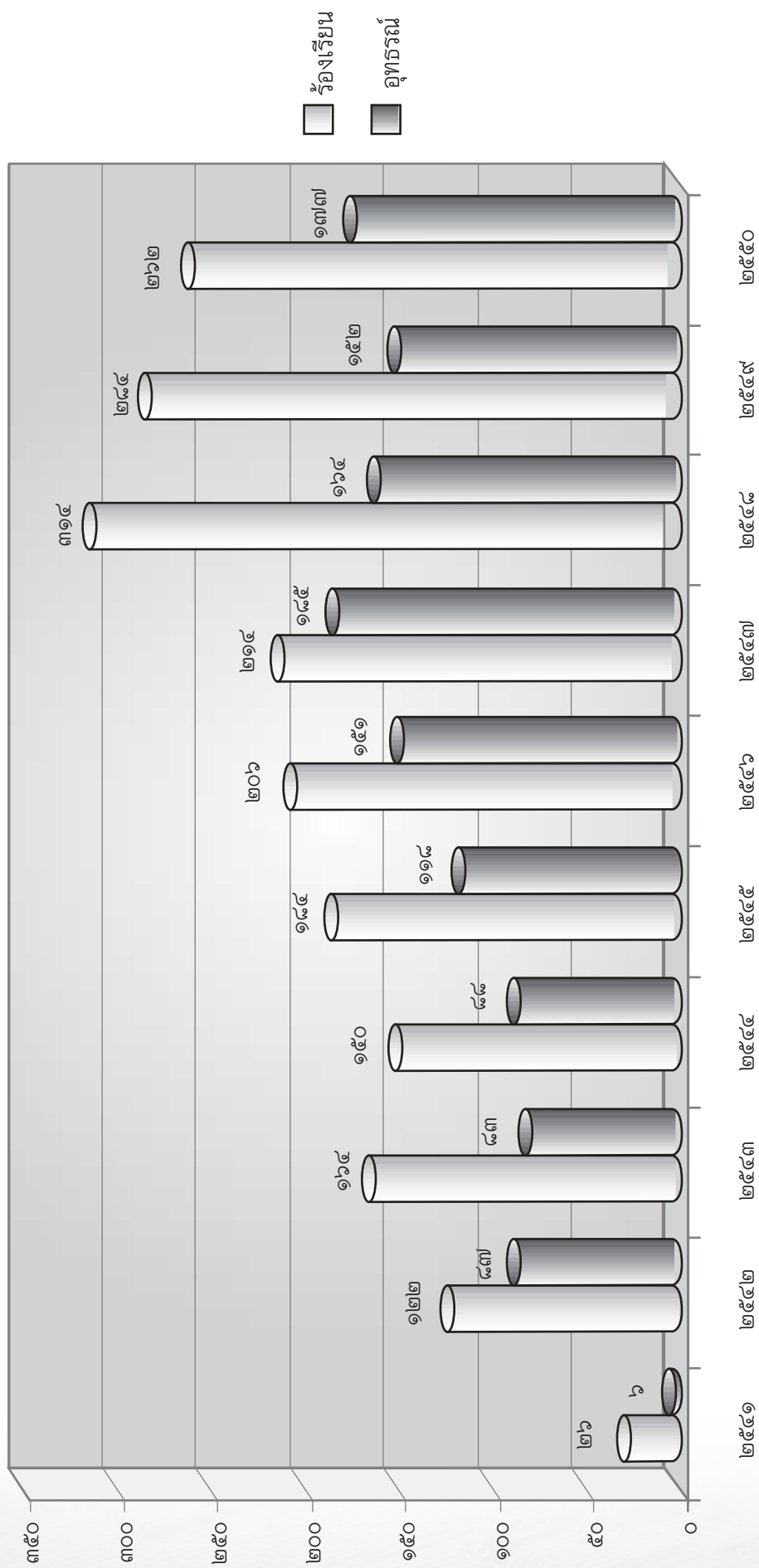
๑. ให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย นำมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศประกวดราคาและสอบราคา รวมทั้งผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือนเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน รวมทั้งการนำเรื่องความโปร่งใส เรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๒๕๕๑

๒. ให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรักษาหนังสือราชการ และการทำลายหนังสือราชการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยเคร่งครัด หากเกิดความบกพร่องของการไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติดังกล่าว ให้ดำเนินการทางวินัยแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและหากเกิดความเสียหายขึ้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบและดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๔

๓. ให้กระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา ให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และความรู้เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ความเป็นอยู่ส่วนตัว บรรจุเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาด้วย

๔. ให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งจัดทำสรุปผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไว้ในรายงานประจำปีของหน่วยงานด้วย

ສົມມຸດສາດ ແລະ ສະຖານະການ
ໃນປີ ພ.ສ. ໒໕໔໑ - ໒໕໕໐

หมายเหตุ : สถิติการร้องเรียน – อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๐ (เดือนมกราคม – เดือนพฤศจิกายน)

สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๐

รหัส	หน่วยงาน	๒๕๕๑		๒๕๕๒		๒๕๕๓		๒๕๕๔		๒๕๕๕		๒๕๕๖		๒๕๕๗		๒๕๕๘		ม.ค.-พ.ย. ๒๕๕๐	
		ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์
๑	ส่วนราชการอิสระ	๑	๐	๕	๗	๔	๔	๕	๔	๙	๑๒	๖	๖	๙	๑๒	๑๖	๒๔	๒๖	๒๕
๒	สำนักงานรัฐมนตรี	๒	๑	๑๒	๔	๖	๓	๕	๑	๓	๖	๖	๖	๒	๔	๖	๕	๒	๓
๓	กระทรวงกลาโหม	๒	๑	๑	๑	๒	๑	๑	๐	๑	๑๒	๓	๓	๑	๐	๑	๐	๓	๑
๔	กระทรวงการคลัง	๔	๐	๕	๗	๑๖	๑๑	๑๑	๙	๑๑	๑๒	๑๐	๑๐	๑๕	๘	๖	๙	๑๒	๑๔
๕	กระทรวงการต่างประเทศ	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๖	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๑	๐	๗	๖	๑๓	๓	๓	๓	๓	๑๓	๑	๑	๖	๓	๔	๐	๒	๔
๗	กระทรวงคมนาคม	๐	๐	๕	๑	๑	๑๑	๑๑	๘	๑๐	๑	๑	๕	๙	๑๗	๓	๑	๙	๕
๘	กระทรวงพาณิชย์	๐	๐	๑	๐	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑	๑	๑	๐	๐	๑	๑	๐
๙	กระทรวงมหาดไทย	๓	๐	๑๒	๓	๑๑	๑๑	๑๑	๗	๑๑	๒	๗	๗	๖	๒	๘	๖	๖	๕
๑๐	กระทรวงยุติธรรม	๑	๐	๒	๖	๑	๑	๑	๒	๑	๒	๔	๔	๔	๔	๘	๔	๖	๑๑
๑๑	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	๐	๐	๐	๓	๐	๑	๑	๓	๒	๐	๒	๑	๑๑	๑	๒๐	๕	๔	๙
๑๒	กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	๐	๐	๔	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๓	กระทรวงศึกษาธิการ	๑	๐	๑๘	๑๑	๒๑	๒๙	๒๙	๑๔	๒๙	๒๙	๓๖	๒๙	๓๕	๔๕	๓๑	๓๑	๔๒	๔๑
๑๔	กระทรวงสาธารณสุข	๐	๐	๓	๓	๗	๑๓	๘	๑๐	๘	๕	๘	๘	๗	๑๗	๑๓	๔	๘	๐
๑๕	กระทรวงอุตสาหกรรม	๐	๐	๒	๐	๐	๑	๑	๑	๒	๑	๑	๐	๑	๑	๐	๐	๓	๓
๑๖	ทบวงมหาวิทยาลัย	๒	๔	๑๑	๙	๑๐	๖	๙	๔	๙	๗	๓	๓	๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๗	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๑	๑	๑	๑	๐	๓	๑
๑๘	กระทรวงพลังงาน	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๑	๐	๐	๐	๑	๐
๑๙	กระทรวงการต่างประเทศ	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒๐	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒๑	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒๒	กระทรวงวัฒนธรรม	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒๓	ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา	๐	๐	๑	๑๙	๑๓	๗	๑๖	๗	๑๖	๑๒	๑๔	๑๔	๑๗	๑๗	๓	๗	๑๓	๒
๒๔	ส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง ทบวง	๔	๐	๔	๑๙	๑๓	๑๖	๑๖	๑๖	๑๖	๑๒	๑๔	๑๔	๒๐	๖	๔	๗	๑๓	๒
๒๕	หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค	๒	๐	๕	๑	๗	๕	๕	๓	๕	๐	๑๘	๑๘	๑๐	๑๕	๗	๙	๕	๑๐
๒๖	หน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่น	๓	๐	๒๓	๕	๓๔	๓๐	๑๑	๑๑	๖๓	๖	๓๖	๓๖	๘๒	๓๙	๓๑	๓๘	๑๐๖	๔๒
๒๗	องค์การวิชาชีพ	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒๘	กลุ่ม NGOs	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐
	รวม	๒๖	๖	๑๒๒	๘๗	๑๖๔	๔๓	๑๘๔	๘๘	๑๘๔	๑๖๔	๒๐๖	๑๕๑	๑๘๔	๑๕๑	๑๖๔	๑๕๑	๒๐๖	๑๕๑

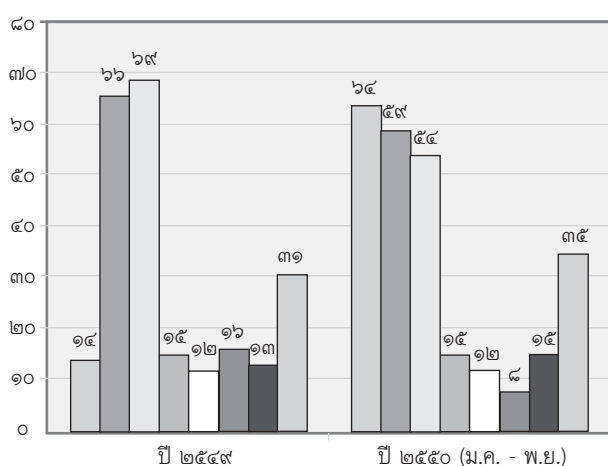
หมายเหตุ: สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๐ (เดือนพฤษภาคม - เดือนพฤศจิกายน)

สถิติประเภทเรื่องแยกตามรายปี

ประเภทเรื่อง	ปี ๒๕๔๕		ปี ๒๕๔๖		ปี ๒๕๔๗		ปี ๒๕๔๘		ปี ๒๕๔๙		ม.ค.- พ.ย.๒๕๕๐	
	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์
๑. การดำเนินการทางวินัย	๑๓	๙	๑๓	๒๐	๒๗	๔๐	๒๖	๕๓	๒๑	๓๓	๖๔	๓๓
๒. การจัดซื้อจัดจ้าง	๗๑	๑๔	๔๗	๗	๔๓	๒๗	๗๕	๒๐	๗๙	๑๖	๕๙	๖
๓. การตรวจสอบใช้อำนาจการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน	๒๔	๔๙	๔๒	๕๐	๖๗	๔๖	๙๙	๓๖	๗๖	๔๑	๕๔	๕๐
๔. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๔	๖	๖	๑๓	๑๔	๒๒	๑๘	๑๔	๑๗	๑๒	๑๕	๑๕
๕. การบริหารงานบุคคลและการประเมินผลการทำงาน	๓๒	๒	๑๘	๖	๖	๑๘	๒๘	๘	๑๘	๑๒	๑๒	๘
๖. การสอบแข่งขัน/สอบคัดเลือก/การเสนอผลงานวิชาการ	๕	๑๔	๕	๗	๔	๑๐	๗	๓	๑๗	๕	๘	๑๐
๗. การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม (แพ่ง-อาญา-ปกครอง)	๑๖	๑๓	๒๓	๒๐	๑๒	๑๒	๓๔	๑๖	๑๖	๒๑	๑๕	๒๖
๘. ข้อมูลข่าวสารราชการอื่นๆ	๑๙	๑๑	๕๒	๒๘	๔๑	๑๐	๒๗	๑๔	๔๐	๑๒	๓๕	๒๙
รวม	๑๘๔	๑๑๘	๒๐๖	๑๕๑	๒๑๔	๑๘๕	๓๑๔	๑๖๔	๒๘๔	๑๕๒	๒๖๒	๑๗๗

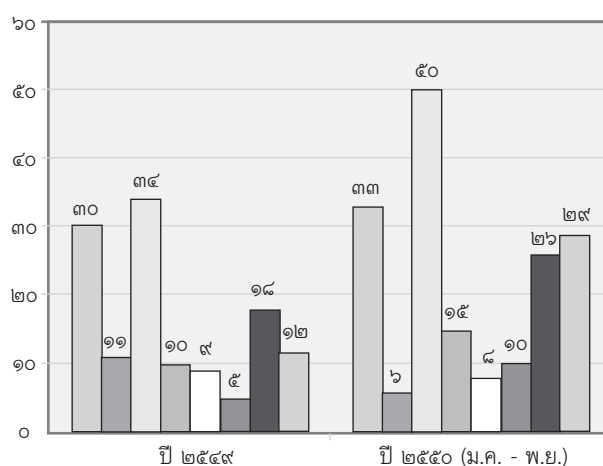
หมายเหตุ: สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๐ (เดือนมกราคม - เดือนพฤศจิกายน)

แผนภูมิแสดงสถิติประเภทเรื่องแยกตามรายปี เรื่องร้องเรียน

- ๑. การดำเนินการทางวินัย
- ๒. การจัดซื้อจัดจ้าง
- ๓. การตรวจสอบใช้อำนาจการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน
- ๔. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- ๕. การบริหารงานบุคคลและการประเมินผลการทำงาน
- ๖. การสอบแข่งขัน/สอบคัดเลือก/การเสนอผลงานวิชาการ
- ๗. การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม (แพ่ง-อาญา-ปกครอง)
- ๘. ข้อมูลข่าวสารราชการอื่นๆ

แผนภูมิแสดงสถิติประเภทเรื่องแยกตามรายปี เรื่องอุทธรณ์

- ๑. การดำเนินการทางวินัย
- ๒. การจัดซื้อจัดจ้าง
- ๓. การตรวจสอบใช้อำนาจการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน
- ๔. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- ๕. การบริหารงานบุคคลและการประเมินผลการทำงาน
- ๖. การสอบแข่งขัน/สอบคัดเลือก/การเสนอผลงานวิชาการ
- ๗. การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม (แพ่ง-อาญา-ปกครอง)
- ๘. ข้อมูลข่าวสารราชการอื่นๆ

1 กคอรรษ : w.s.u. ข้อมูลข่าวสารฯ กับการสร้างความโปร่งใสในสังคมไทย

จัดทำโดย	สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ทำเนียบรัฐบาล กทม. 10300 โทรศัพท์ 0 2282 2283 โทรสาร 0 2281 8543 www.oic.go.th
พิมพ์เมื่อ	มกราคม 2551
ที่ปรึกษา	นางวนิดา ลักการโกศล ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ นายนคร เสรีรักษ์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช (ด้านข้อมูลข่าวสาร)
คณะทำงานวิชาการ	นางศิริกุล ปัญญาติลก นางสาวสมฤดี กำป็น นางสุดา ศิลากุล นางสาวกิติมา คงสำรวย
คณะทำงานดำเนินการ	นางภัคพิชา จันทศิริ นางสาววันดี เรืองงาม นางสุวรรณี ศิลาวิลาศภักดี
บรรณาธิการ	นางภัคพิชา จันทศิริ
พิมพ์ที่	บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด โทรศัพท์ 0 2214 4660 โทรสาร 0 2612 4509
จำนวนพิมพ์	600 เล่ม